

David Foster Wallace

De bleke koning

EEN ONVOLTOOIDE ROMAN

Vertaald door Iannis Goerlandt en Daniël Rovers

MEULENHOF

Woord vooraf bij deze uitgave

In 2006, tien jaar na het verschijnen van David Foster Wallace' *Infinite Jest*, plande uitgeverij Little, Brown een jubileumuitgave van deze grandioze roman. Deze uitgave zou feestelijk worden gepresenteerd in boekhandels in New York en Los Angeles, maar naarmate die festiviteiten dichterbij kwamen, aarzelde David steeds meer of hij wel aanwezig zou zijn. Toen ik hem opbelde om hem over te halen, zei hij: 'Je weet dat ik kom als je erop aandringt, dus doe dat alsjeblieft niet. Ik werk aan iets langs en zit er helemaal in, en als ik eruit word gehaald is het lastig om er weer in te komen.'

'Iets langs' en 'iets diks', dat waren de woorden die David gebruikte als hij het had over de roman waar hij in de jaren na *Infinite Jest* aan werkte. In de tussentijd publiceerde hij meerdere boeken – verhalenbundels in 1999 en 2004, essaybundels in 1997 en 2005. Altijd was er wel die vraag naar een nieuwe roman, maar David sprak daar niet graag over. Toen ik op een keer doorvroeg, omschreef hij het werk aan zijn nieuwe roman als een worsteling met platen balsahout bij windkracht 10. Bonnie Nadell, zijn literair agent, bracht me af en toe verslag uit: David volgde cursussen accountancy ter voorbereiding op de roman. Die zou zich afspelen op een belastingkantoor van de IRS waar er aangiften worden verwerkt. Ik had de grote eer gehad om als redacteur met David aan *Infinite Jest* te werken, en had toen gezien welke werelden hij wist op te roepen uit een tennisschool en een afkickcentrum, dus als er iemand was die belastingen interessant kon maken, bedacht ik, was hij het wel.

Toen David in september 2008 stierf, had ik van deze roman nog geen woord gelezen, behalve de paar verhalen die hij in tijdschriften had gepubliceerd, verhalen die op het eerste gezicht niets met accountability of belastingen te maken hadden. In november nam Bonnie Nadell samen met Karen Green, zijn weduwe, Davids nalatenschap door in zijn werkruimte, een garage met één klein raam bij hun huis in Claremont, Californië. Op Davids bureau trof Bonnie een manuscript aan, twaalf keurig gestapelde hoofdstukken, zo'n 250 pagina's in totaal. Op het etiket van een schijfje waar die hoofdstukken op stonden had hij geschreven: 'Voor voorschot LB?' Bonnie had David voorgesteld een paar hoofdstukken uit zijn roman te lichten en die naar Little, Brown te sturen om onderhandelingen te beginnen over een nieuw contract en een voorschot op de royalty's. Dit stapeltje was dat – nog niet verstuurd – deel van het manuscript.

Gaandeweg vonden Bonnie en Karen in Davids werkruimte vele honderden pagina's van de roman in wording, die de werktitel *De bleke koning* [*The Pale King*, vert.] droeg. Harde schijven, bestanden, ringmappen, notitieblokken met spiraalband en floppydisks bevatten onder meer geprinte hoofdstukken, stapels handgeschreven bladzijden en aantekeningen. Op verzoek van Bonnie en Karen vloog ik naar Californië om twee dagen later huiswaarts te keren met een grote groene weekendtas en twee grote supermarkttassen van Trader Joe's boordevol manuscripten. Een doos met boeken die David bij zijn voorbereidingen gebruikt had, werd per post nagestuurd.

In de maanden daarna bleek ik bij het lezen van dit materiaal een verbluffend rijke roman in handen te hebben, geschreven met de niet-aflatende vindingrijkheid en humor die David zo typeerden. Toen ik deze hoofdstukken las, ervoer ik onverwachts een grote vreugde, omdat ik me in de wereld die David had gecreëerd in zijn nabijheid kon wanen en even het vreselijke feit van zijn dood kon vergeten. Sommige delen waren netjes uitgetypt en al in talloze versies geredigeerd. Andere stukken betroffen schetsen in Davids minuscule handschrift. Aan sommige hoofdstukken – waaronder die op het bureau – was onlangs nog geschaafd. Andere waren veel ouder en bevatten verhaallijnen die David had laten varen of die door later toegevoegde plotwendingen werden doorkruist. Er waren notities en probeersels bij, namenlijsten, geheugensteuntjes en ideeën voor de plot. Al het materiaal sprankelde van het leven en stond vol rake observaties; toen ik dat allemaal las,

wist ik weer hoe die wonderlijke, speelse geest de wereld tot de zijne maakte. Tussen de bladzijden van een in leer gebonden kladboek zat nog een groene viltstift waarmee David onlangs nog had geschreven.

Nergens op al deze pagina's was er een overzicht of een andere aanwijzing te vinden voor de structuur die David voor deze hoofdstukken in gedachten had. Er waren slechts een paar algemene aantekeningen over de lijn die de roman zou volgen, en vroege versies van sommige hoofdstukken werden voorafgegaan of gevolgd door schetsen en aantekeningen over de achtergrond van een personage en wat er met hem of haar zou gaan gebeuren. Maar er was geen lijst met de volgorde van de scènes, geen enkele indicatie van wat het begin of het slot moest worden, en niets wat je een reeks richtlijnen en instructies voor *De bleke koning* zou kunnen noemen. Toen ik al dit materiaal las en herlas, werd me niettemin duidelijk dat David met deze roman al ver gevorderd was en niet alleen een levendige, ingenieuze wereld had geschapen – het Regionale Controlecentrum van de IRS in Peoria, Illinois, anno 1985 – maar ook een opmerkelijke verzameling personages die strijd leverden met de dreigende, angstaanjagende demonen van het leven van alledag.

Karen Green en Bonnie Nadell vroegen me uit deze pagina's de best mogelijke versie van *De bleke koning* samen te stellen. Ik stond voor de grootste uitdaging van mijn leven. Maar nu ik alle bladzijden en notities van het manuscript had gelezen, wilde ik iedereen die zich aangesproken voelt door Davids werk de kans geven om te lezen wat hij geschreven had – om eens te meer te kunnen zien wat er in die briljante geest van hem omging. Hoewel *De bleke koning* beslist geen voltooide roman is, vind ik dit werk zeker even diepzinnig en moedig als al het andere wat David geschreven heeft. Door aan dit project te werken kon ik hem het meest liefdevolle eerbetoon brengen dat ik in me had.

Bij het samenstellen van dit boek ben ik uitgegaan van de aanwijzingen in Davids notities en de hoofdstukken zelf. Het was zeker geen eenvoudige opdracht: zelfs een hoofdstuk dat overduidelijk het beginpunt van de roman leek, moest pas ruim na aanvang van de roman een plaats krijgen, zo bleek uit een voetnoot en (nog duidelijker) uit een eerdere versie van dat hoofdstuk. Een andere notitie in hetzelfde hoofdstuk schetst de roman als een vertelling vol 'wisselende vertelperspectieven, structurele fragmentatie, welbewuste incongruenties'.

Veel hoofdstukken vertoonden echter een centrale verhaallijn die een vrij duidelijke chronologie aanhield. Deze verhaallijn volgt de aankomst van verschillende personages op het Regionale Controlecentrum in Peoria op een en dezelfde dag in 1985. Ze doorlopen hun oriëntatieronde, gaan bij de IRS aan het werk en leren de immense wereld van de belastingaangifteverwerking kennen. Deze hoofdstukken en de personages die daarin terugkomen hebben een logische volgorde die de ruggengraat van de roman vormt.

Andere hoofdstukken staan dan weer op zichzelf en maken geen deel uit van welke chronologie ook. Deze losstaande delen inpassen in het geheel bleek uiteindelijk het moeilijkste onderdeel van de redactie van *De bleke koning*. Tijdens het lezen werd me duidelijk dat David een structuur voor de geest stond die leek op die van *Infinite Jest*, waar de lezer lange stukken met schijnbaar onsamenhangende informatie voorgeschoteld krijgt voordat zich de contouren van de hoofdlijn in het verhaal aftekenen. In verschillende persoonlijke notities in de marge noemde David de roman ‘tornadisch’; de roman zou een ‘tornado gevoel’ opwekken – hiermee suggererend dat de verschillende delen van het verhaal met de snelheid van een wervelwind op de lezer afkomen. De meeste van de niet-chronologische hoofdstukken gaan over het dagelijkse reilen en zeilen op het Regionale Controlecentrum en over de werkzaamheden en tradities van de IRS, en bevatten ideeën over verveling, herhaling en gewenning. Sommige hoofdstukken gaan over de moeilijke en ongewone jeugd van de diverse personages, waarvan de portreef stapsgewijs duidelijk wordt. Wat me onder het rangschikken van deze hoofdstukken voor ogen stond, was ervoor te zorgen dat de verstrekte informatie de chronologie van de verhaallijn zou ondersteunen. In sommige gevallen is de volgorde essentieel voor het verhaal dat zich ontrolt; in andere gevallen is het een kwestie van tempo en stemming, bijvoorbeeld door iets langere en meer serieuze hoofdstukken af te wisselen met korte, komische hoofdstukken.

Het hoofdverhaal van de roman heeft geen duidelijk einde, wat onvermijdelijk leidt tot de vraag: hoe onaf is deze roman eigenlijk? Hoeveel meer had er kunnen zijn? Omdat er geen gedetailleerde samenvatting bestaat van de nog te schrijven scènes en verhalen, valt dit niet meer te achterhalen. Sommige aantekeningen die deel uitmaken van het manuscript dat David naliet, suggereren dat hij niet van plan was de roman een plot mee te geven die verder reikte dan wat in de hier

opgenomen hoofdstukken zichtbaar wordt. In een aantekening wordt de roman voorgesteld als ‘een reeks voorbereidingen van zaken die gaan gebeuren, maar uiteindelijk gebeurt er niets’. Een andere notitie heeft het over drie ‘grote spelers ... maar we krijgen ze nooit te zien, alleen hun medewerkers en wegbereiders’. Nog weer een andere notitie vermeldt dat er in de roman ‘iets enorms [dreigt] te gebeuren, maar uiteindelijk gebeurt er niets’. Deze regels zouden het vermoeden kunnen schragen dat de onvolledigheid intentioneel is. David liet *De bezem van het systeem*, zijn debuutroman, eindigen in het midden van een zin in een dialoog, en *Infinite Jest* roept belangrijke vragen op omtrent de plot, vragen die maar gedeeltelijk en indirect beantwoord worden. In *De bleke koning* beschrijft een personage een door hem geschreven toneelstuk, waarin een man net zo lang zwijgend aan zijn bureau zit te werken totdat het publiek wegloopt – dat is het moment waarop het stuk begint. Maar, zo vervolgt hij: ‘Ik raakte er nooit uit waar de handeling uit moest bestaan, als die al nodig was.’ In het gedeelte getiteld ‘Aantekeningen en marginalia’ achter in dit boek heb ik een greep uit Davids aantekeningen over de personages en het verhaal opgenomen. Deze aantekeningen en citaten uit de tekst geven een idee omtrent de richting en de vorm van de roman, maar geen ervan lijkt me definitief. Ik geloof dat David de wereld die hij had geschapen nog steeds aan het verkennen en uitdiepen was en er nog geen vaste vorm aan had gegeven.

Het manuscript is slechts licht geredigeerd. Een van de doelstellingen daarbij was de namen van de personages (David bedacht voortdurend nieuwe namen) en de plaatsnamen, functieomschrijvingen en andere feitelijkheden in de loop van het boek consistent te maken. Voorts zijn duidelijke grammaticale fouten en woordherhalingen gecorrigeerd. Sommige hoofdstukken waren in het manuscript aangeduid als ‘nulversies’ of ‘Vrijuit schrijven’, zoals David zijn eerste schetsen omschreef, met opmerkingen als: ‘Met 50% inkorten in volgende versie.’ Soms heb ik passages geschrapt ter wille van het tempo, of om een eindpunt te vinden voor een onaf hoofdstuk dat uitwaaiende en nergens heen ging. Mijn achterliggende intentie bij het samenstellen en redigeren was datgene wat voor onbedoelde afleiding en verwarring zou zorgen te laten vervallen, opdat de lezers hun aandacht zouden kunnen richten op de belangwekkende kwesties die David wilde aansnijden, en het verhaal en de personages zo bevattelijk mogelijk zou-

den zijn. Alle oorspronkelijke versies van deze hoofdstukken, net als al het materiaal dat aan deze roman ten grondslag ligt, zullen uiteindelijk voor iedereen te raadplegen zijn in het Harry Ransom Center van de Universiteit van Texas, waar het complete archief van David Foster Wallace een plaats heeft gekregen.

David was een perfectionist van het zuiverste water, en het lijdt geen twijfel dat *De bleke koning* er totaal anders zou hebben uitgezien als hij het boek had kunnen voltooiën. In bepaalde hoofdstukken worden woorden en beelden herhaald die hij, daar ben ik van overtuigd, in een latere fase zou hebben herzien: uitdrukkingen als ‘ballenknijper’ en ‘de schoen wringen’ bijvoorbeeld zouden minder vaak voorkomen dan nu het geval is. Minstens twee personages beschikken over een dobermannhandpop. Deze en tientallen andere herhalingen en slordigheden uit eerdere versies zouden zijn gecorrigeerd en bijgevijsd als David verder had geschreven aan *De bleke koning*. Maar het heeft niet zo mogen zijn. Voor de keuze gesteld om deze onafgewerkte tekst te bewerken en als boek beschikbaar te stellen, dan wel het manuscript op te bergen in een bibliotheek waar alleen letterkundigen het zouden kunnen lezen en becommentariëren, heb ik geen seconde gearzeld. Zelfs als onvoltooid werk is het een briljant boek, een verkenning van de grootste uitdagingen waarvoor het leven ons plaatst, een artistiek waagstuk dat zijn gelijke niet kent. David wilde een roman schrijven over een van de moeilijkste onderwerpen die er bestaan – droefheid en verveling – maar die roman moest tegelijk aangrijpend, grappig en diep ontroerend zijn. Iedereen die met David heeft samengewerkt weet hoe huiverig hij ervoor was om werk de wereld in te sturen dat nog niet aan zijn eigen, hoge maatstaven voldeed. Maar een onvoltooid roman is het enige wat we hebben, en hoe zouden we die gesloten kunnen laten? David is er helaas niet meer om ons ervan te weerhouden hem te lezen, of ons te vergeven omdat we dat willen doen.

– MICHAEL PIETSCH

We vullen voorgegeven vormen en als we ze vullen
veranderen we ze en worden veranderd.

– FRANK BIDART, 'Borges en ik'

§1

Langs de flanellen vlakten en asfaltgrafieken en skylines van hellend roest, en langs de tabaksbruine rivier met zijn overhangende treurbomen en munten zonlicht die er stroomafwaarts op het water doorheen flonkeren, naar de plek aan de andere kant van het windschut, waar braakliggende velden schril zengen in de vroege hitte: kafferkoren, ganzenvoet, rijstgras, sarsaparilla, aardamandel, doornappel, akkermunt, paardenbloem, vossenstaart, muskadel, rijnkool, guldenroede, hondsdrif, fluweelblad, nachtschade, ambrosia, oot, wikke, muizen-doorn, ingestulpte wilde bonen, alle kopjes lijzig knikkend in een ochtendbries als een zachte moederhand op je wang. Een pijl spreeuwen afgeschoten van boven op het schut. Glinsterende dauw die blijft liggen en de hele dag damp. Een zonnebloem, daar nog vier, één gebogen, en in de verte paarden, stram als speelgoed. Allemaal knikken ze. Elektrische geluiden van bedrijvige insecten. Alekleurig zonlicht, een bleke hemel en cirrusspiralen zo hoog dat ze geen schaduw werpen. Insecten altijd een en al bedrijvigheid. Kwarts en vuursteen en schist en chondrietijzeren korsten in graniet. Oeroud land. Kijk om je heen. De horizon trillend, vormloos. Wij zijn allen broeders.

Dan komen hoog een paar kraaien overvliegen, een drietal, geen vlucht, zwijgend en beslist, richting de maïs en het prikkeldraad van het weiland waarachter een paard snuffelt aan het achterste van een ander paard, dat gediensig zijn staart optilt. Het merk van je schoenen in de dauw gegrift. Een luzernen bries. Klissen aan je sokken. Droog geschraap in een duiker. De verroeste draad en verzakte palen eerder

een symbool van beteugeling dan een echte omheining. VERBODEN TE JAGEN. Achter het schut het zoeven van de snelwegafrit. De kraaien in het weiland staan schuin en keren vlaaien om op zoek naar wormen, en de hele dag bakt de zon hun sporen in de omgewoelde drek, tot ze hard zijn en er voor altijd in gegrift, rijen kleine lege lijnen met daartussen kringen die niet sluiten, omdat kop nooit helemaal staart raakt. Lees ze.

§2

Vanuit Midway vloog Claude Sylvanshine daarna door naar Peoria met een regionale maatschappij die Consolidated Thrust heette, in een vervaarlijk toestel met dertig plaatsen en een piloot met pukkels in zijn nek die achter zijn rug een smoezelig stoffen gordijntje dichttrok om de cockpit af te scherm, met in de drankbediening een wankele jongedame die je onderhands pinda's toestopte terwijl je een Pepsi achteroversloeg. Sylvanshine zat ergens in rij 8 bij het raam, tussen een nooduitgang en een oudere dame met een kin als een hangmat die ondanks verwoede pogingen haar zakje pinda's niet open kreeg. De boekhoudkundige basisvergelijking $A = P + EV$ kan worden ontbonden en herschikt tot $EV = A - P$ en zo verder. Het toestel zeilde op de opwaartse en neerwaartse luchtstromen als een rubberbootje in een storm. De enige verbindingen naar Peoria waren regionale vluchten vanuit St. Louis of een van de twee Chicago's. Sylvanshine had iets aan zijn binnenoor en kon niet lezen in een vliegtuig, maar de gelamineerde noodprocedure las hij twee keer. Die bevatte vooral plaatjes; om juridische redenen moest de maatschappij ervan uitgaan dat de passagiers analfabeten waren. Zonder het te beseffen herhaalde Sylvanshine het woord *analfabeet* in gedachten tientallen keren tot het niets meer betekende en alleen nog een ritmisch geluid was, niet onaangenaam, maar uit de pas met de veranderlijke trillingen van de propellers. Het was iets wat hij deed als hij stress had en zich er niet door wilde laten kisten. Hij was vertrokken vanuit Dulles, na een rit met een Dienstbusje vanuit Shepherdstown/Martinsburg. De drie belang-